

Makale tarihçesi: Alındı: 10 Nisan 2020; Kabul edildi: 2 Mayıs 2020
DOI: <https://doi.org/10.33182/gd.v7i1.681>

Hatay'daki Suriyeli Mültecilerin Girişimcilik Alanındaki Deneyimleri ve Mekânsal Faktörler

Olgu Karan¹
Bilge Çakır²
Erhan Kurtarıç³

Öz

Bu yazı, Türkiye'de yeni yeni gelişen göçmen küçük işletme sahipleri yazınına, Hatay'ın Samandağ, Defne, Kırıkhan, Reyhanlı ve Antakya ilçelerinde yapılan alan çalışmasını Bourdieu'nun alan kuramını işlemselleştirerek katkıda bulunmayı amaçlamaktadır. Araştırmanın temel sorusu, farklı ilçelerin demografik ve sosyo-kültürel yapısının Suriyeli mültecilerin küçük işletme deneyimlerini nasıl etkilediğidir. Saha çalışması, saha gözlemleri, 30 küçük işletmecinin yanı sıra Hatay'ın ilçelerinde bulunan Esnaf ve Sanatkarlar Odası ile Antakya Ticaret Odası'ndan 4 yetkiliyle yapılan derinlemesine mülakatlardan oluşmaktadır. Bugüne kadar birçok çalışmada elde edilen bulguların, alanın ve ilçelerin yapısını hesaba katmadığı, sadece Suriyeli mültecilerin girişimcilik stratejilerine, özelliklerine, oluşturdıkları ve sahip oldukları sermaye türlerine odaklandığı görülmüştür. Bu tür araştırmaların bütünlüklü ve ilişkisel bir araştırma ortaya koyamayıp, girişimcilerin alanla ilişkili olarak karşılaştıkları zorlukları ve bunların üstesinden gelmek için geliştirdikleri stratejileri ve adaptasyon süreci farklılıklarını anlamaktan uzak kaldığı da bir gerçektir. Bu bağlamda Türkiye'deki Suriyeli esnaflar yazınında oluşan kolaycılığa kaçan genellemeci, farklı yerel etkenlere bağlı olarak oluşan dinamikleri, deneyimleri ve "entegrasyon" stratejilerini gözden kaçıran eğilimler bu çalışmada eleştirilmektedir.

Anahtar kelimeler: Suriyeli mülteciler; girişimcilik deneyimleri; mekansal faktörler; Hatay.

ABSTRACT IN ENGLISH

Syrian Refugees Entrepreneurial Experiences and Spatial Factors in Hatay, Turkey

This study aims to contribute to the emerging scholarship on Syrian Refugee entrepreneurship in Turkey by utilising Bourdieusian field theory. The main research question of the paper is as follows: How demographic and socio-cultural structures of different districts of Hatay impact on the experiences of Syrian Refugee entrepreneurship in Hatay, Turkey? The research employs field observations and 34 in-depth interviews with 30 small business owners from Syrian refugees in various trades and 4 key persons from trade associations in the districts of Hatay province such as Samandağ, Defne, Antakya, Kırıkhan and Reyhanlı. The research illustrates those demographic, economic and socio-cultural differences within

¹ Dr. Olgu Karan, Başkent Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü, Ankara, Türkiye.

E-posta: olgukaran@gmail.com.

² Dr. Bilge Çakır, Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Şehir Bölge Planlama Bölümü, Antakya, Türkiye.
E-Posta: bilgearslan@gmail.com.

³ Dr. Erhan Kurtarıç, Yıldız Teknik Üniversitesi, Şehir Bölge Planlama Bölümü, İstanbul, Türkiye.
E-Posta: erhankurtarir@gmail.com.

Bilgilendirme: Bu çalışma 117K829 kodlu "Kentsel Mültecilerin Adaptasyon ve Uyum Süreçlerine Yeni Bir Bakış Açısı: Kapsayıcı Kent İnşası Amaçlı Sosyal Inovasyon Deneyi" başlıklı TÜBİTAK (1003) projesi kapsamında yürütülen saha çalışmalarını bulgularına dayanmaktadır.

the districts of Hatay province lead to differentiated entry possibilities, barriers, and strategies for Syrian refugees in small business ownership.

Keywords: *Syrian refugees; entrepreneurial experiences; spatial factors; Hatay.*

Giriş

2011 yılında Suriye’de ortaya çıkan iç savaş sonucunda milyonlarca Suriyeli Türkiye’ye göç etmek zorunda kalmıştır. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü 10 Ekim 2019 tarihi itibarıyla Türkiye’deki biyometrik verileriyle kayıt altına alınan geçici koruma altındaki Suriyeli sayısının 3 milyon 674 bin 588 kişi olduğunu açıklamıştır (GİGM, 2019). Çatışma bölgelerinden kaçan Suriyeliler için Türkiye 2014 yılı Ekim ayında geçici koruma rejimi ilan ederek Suriyelilerin eğitim ve sağlık haklarına erişimini, 2016 yılı Ocak ayında Resmi Gazetede yayımlanan “Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların Çalışmasına Dair Yönetmelik” ile işgücü piyasasında istihdamı konusunda “uyum” stratejileri oluşturmaya çalışmıştır. Suriyeli girişimcilerin özellikle sınır bölgelerinde ve İstanbul gibi büyük metropollerde çoğu küçük ölçekli ve aile işletmesi olmak üzere çeşitli sektörlerde işletmeler açtıkları bilinmektedir. TOBB istatistiklerine göre, Ocak 2013 ve Nisan 2019 tarihleri arasında Suriyeli sermayesiyle faaliyet gösteren 173 anonim şirket ve 8038 limited şirket kurulmuştur (TOBB, 2019). Göçmen girişimciliğinin, göçmenlerin geldikleri ülkede kendi ayakları üzerinde durabilmesini, sosyal hayatın içinde yer alabilmesini sağladığı gibi, kültürel ve sosyal adaptasyon süreçlerini de beraberinde getirebileceği ve göçmenlerin psikolojik durumlarını olumlu etkileyebileceği iddia edilmektedir (Rath & Swagerman, 2011). Dolayısıyla entegrasyon, adaptasyon ve uyum tartışmaları yaparken, göçmenlerin girişimcilik dinamiklerini, girişimcilik süreçlerinde karşılaştıkları zorluk ya da kolaylıkları anlayabilmek ve analiz edebilmek önem arz etmektedir.

Türkiye yazınında yeni gelişmeye başlayan, Atlantik’in iki yakasında ise 1960’lı yılların sonunda oluşan, etnik ekonomi ve göçmen girişimciliği yazınında egemen olan damarlardan birisi; göçmenlerin niteliklerini, kişisel özelliklerini, kültürlerini, motivasyonlarını, stratejilerini ve hem kaynak hem de hedef ülkelerde oluşturdukları sermaye formlarını ele alan fail odaklı araştırmalar oluşmaktadır (Altınay, 2008; Altınay ve Altınay, 2006; Basu ve Altınay, 2002; Basu 1998; Bizri, 2017; Hofstede, 1991; Katila ve Wahlbeck, 2012; Kayalar ve Yıldız, 2017; Mawson ve Kasem, 2019; McEvoy ve Hafeez, 2007; Obschonka ve Hahn, 2018, Özkul ve Dengiz, 2018; Shneikat ve Alrawadieh, 2019; Srinivasan, 1995; Werbner, 1984, 1990). Bu tür çalışmalar mültecilerin homojen bir grup olmadığını, nitelikleri, demografik özellikleri ve sahip oldukları sermaye formları bakımından farklılıklar gösterdiğini teslim etmesi bakımından önemli ve katkı verecek nitelikte olmakla beraber, maalesef göçmenlerin yerleştikleri mekânın sosyo-kültürel ve demografik özelliklerini, alanın yapısını ve işleyişini göz ardı etmektedir.

Türkiye demografik yapısı bakımından homojen olmadığı gibi, kentlerdeki Suriyeli mültecilerin toplumsal yapıya eklenme, “uyum-adaptasyon” stratejileri ve birlikte yaşam deneyimleri de bu yerlerdeki demografik, sosyo-kültürel ve sosyo-mekânsal farklılıklara göre farklılaşmaktadır. Bu nedenle, saha çalışmalarında mekânsal farklılıklara odaklanmayan çalışmalar mültecilerin karşılaştıkları zorlukların üstesinden gelmek için mobilize ettikleri sermaye formlarının alanla olan ilişkisini anlamakta da yetersiz kalacaktır. Çünkü sermaye formları alanın yapısı, alandaki güç ilişkileri ve aktörlerin alanda işgal ettikleri pozisyonlarca şekillenmekte ve oluşmaktadır.

Göçmen girişimciliği alanında bazı yazarlar daha sofistike olan karma gömülmüslük teorisini ortaya atarak düzenleyici yapıların ve piyasa dinamiklerinin önemini vurgulamışlardır (Kloosterman, Van Der Leun ve Rath 1999; Kloosterman ve Rath, 2001, 2003; Rath, 2002). Karma gömülmüslük yaklaşımının avantajı etnik sosyal ağlar ile ekonomik ve politik yapılar arasında karşılıklı etkileşime odaklanmasıdır. Ekonomik ve politik yapılar dışsal faktörler olarak görülür. Bu yaklaşıma getirilen eleştiriler, göçmen girişimcilerin ekonomik eylemlerini değişen yapısal etkenlere verilen otomatik cevaplar olarak görüp göçmenlerin failliğinin ampirik değerlendirmelerde yeterince yer bulmamasıdır. Çünkü karma gömülmüslük teorileri, aktörlerin rolünü teslim etmesine rağmen mültecilerin dışsal yapısal faktörleri nasıl algıladığını ampirik olarak ihmal eder. Dolayısıyla, karma gömülmüslük teorileri mültecilerin yapısal faktörlerle yüz yüze gelişlerinde ve müzakerelerinde yapısal faktörler ile kendi durumları arasındaki ilişkide oluşturdukları anlamları ve tanımlamaları anlamakta yetersiz kalmaktadır (Karan, 2017; Tatlı et. al. 2014; Trupp 2014). Bu boşluk ileriki bölümlerde de bahsedileceği üzere Bourdieu’nun habitus kavramıyla kapatılabilmektedir.

Daha bütüncül ve ilişkisel bir bakış açısı, Bourdieu’nun ilişkisel alan, habitus ve sermaye formları kavramlarıyla mümkün olabilmektedir. Bu yazıda, Hatay’da yaşayan ve küçük iş sahibi olan Suriyelilerin habitusları ve esnaflaşma pratiklerinde hayata geçirdikleri sermaye formları ayrı bir başlık olarak tartışılmayacaktır. Ancak, mekânsal dinamiklerinin sermaye aktivasyonunu ve oluşum süreçlerini nasıl etkilediği ya da engellediğini ve Bourdieucu yaklaşımın bütüncül, ilişkisel araştırmalara elverişli bir zemin sunduğu iddia edilmektedir. Bu kapsamda, Hatay ilinin farklı ilçelerinde girişimcilik alanının nasıl farklılaştığı gösterilerek, yapılacak araştırmalarda alan dinamiklerinin göz önüne alınmasının önemine dikkat çekilmektedir.

Bourdieu’nün İlişkisel Kuramı

Fail ve yapı ikiliğini aşan ve bir araya getiren, çok katmanlı ve ilişkisel Bourdieucu teorinin örgüt ve işletme çalışmalarına uyarlanması, akademik yazında 2005 yılında Özbilgin ve Tatlı tarafından yapılmıştır. Bourdieu’nun çok katmanlı ve ilişkisel yaklaşımına dair girişimcilik literatüründe kayda

değer çalışmalar ise Karatas-Ozkan ve Chell (2015), Karatas-Ozkan (2011) ve özellikle etnik girişimcilik literatüründe İnal (2007a; 2007b) tarafından yapılmıştır.

Bourdieu'ya göre alan, ilişkisel olarak yapılandırılmış pozisyon konumlarının birbiriyle rekabet eden bireylerle, onların kurumlar arasındaki somut ilişkileridir (Bourdieu,1987). Alan kavramı, bağlamsal ve kurumsal güçlerin belirlediği ve yönettiği meşru kuralları ve kaynakları içerir. Alanlar, baskın grup ile madun grubun iktidar ve sermaye için mücadele ettiği yerlerdir (Swartz, 2002). Alan kavramını esnaflık araştırmalarında işlemselleştirmek yapısal güçleri sosyal, kurumsal ve örgütsel katmanlarda gün yüzüne taşımak anlamında faydalıdır (Tatlı ve ark., 2014, s. 62-63). Bourdieucu bakış açısı ilişkisel olarak oluşmuş güç ilişkilerinin yapılanmasına odaklanır. Bu yapılanma iş piyasasının sektörel yapısı, ekonomik dönüşümler, yasal düzenleyici çerçeveler, rekabet, güvenlik, alanın sosyo-kültürel, demografik yapısı ve egemen grup ile madun grup arasındaki güç ilişkileri gibi etkenler tarafından şekillenir. Mekâna göre farklılaşan ilişkisel pozisyonlar esnafın karşılaştıkları zorlukların da farklılaşmasını dolayısıyla da zorlukların üstesinden gelmek için mobilize edilmesi gereken sermaye formlarını da etkiler (Karan, 2019). Bu sebeple mekânı kolaycı bir şekilde hesaba katmayan girişimcilik yazını sermaye formlarının alana olan ilişkiselliğini kuramadığı gibi sermaye formlarının neden hayata geçirildiğini de açıklayamaz.

Habitus bireylerin bir alanla ilişkili olarak toplumsal dünyanın algılanışına dair edindikleri zihinsel yapılar ve içselleştirilmiş yapılarıdır. Bourdieu'nun habitus kavramı eserlerinde farklı tanımlar içerir. Bunlar dayanıklı ve aktarılabilir kemikleşmiş eğilimler sistemini oluşturur (Bourdieu, 1990). Habitus, bireylerin sosyalleştikleri süre içinde geçmişte içselleşmiş ve benimsemiş oldukları idrak (dünyanın nasıl algılanacağına dair), değerlendirme (nasıl değerlendirileceğine dair), ve eylem (nasıl davranılacağına dair) şablonlarından meydana gelir. Habitus, fail ile yapı arasında aracılık eder. Habitus, bireysel eylem ile makro yapısal süreçleri bağlamada güçlü bir araç olarak görülebileceği gibi, bir alandan diğerine geçen bireyin eski alanlarını da yeni alanlara bağlar. Dolayısıyla habitus kavramı, Suriyelilerin yapısal faktörleri nasıl algıladığını ve yapısal faktörlerle kendi durumları arasındaki ilişkide oluşturdukları anlamları ve tanımlamaları anlamakta ve karma gömülmüştük teorisindeki boşluğu doldurmada faydalı olduğu gibi Suriye'de esnaf olan mültecilerin neden Türkiye'de esnaf olduklarını açıklayabilir.

Bourdieu'nün sermaye türleri, katmanlaşmış toplumlarda çatışma ve güç ilişkilerini işaret eder. Bourdieu dört çeşit sermaye türü tanımlar. "Ekonomik sermaye", hemen ve doğrudan paraya dönüştürebilen kaynaklardır. "Kültürel sermaye" üç alt türe ayrılmaktadır. Bunlar, bireye gömülü, kurumsal ve nesneleşmiş kültürel sermayelerdir. Bireye gömülü kültürel sermaye türü, köklü bir geçmişe dayanan zihnin ve beden

yatkınlıklarıdır: şive, lehçe, vücut dili gibi. Nesneleşmiş kültürel sermaye kitapları, makinaları, sözlükleri, antikalara, resim tablolarını içerir. Son olarak kurumsallaştırılmış kültürel sermaye türü diplomalar, sertifikalar gibi eğitime dair yeterlilik belgelerini içerir. Bunlara ek olarak kültürel sermaye enformel becerileri, aileden, arkadaşlık gruplarından ve sivil toplum kuruluşlarından elde edilen yetenekleri de içerir. “Sosyal sermaye” bireyin kendi çıkarlarını gerçekleştirmek üzere aktive edebileceği sosyal ilişkilerdir. Son olarak “sembolik sermaye” esnafın belli bir alandaki kuralları değiştirebilmek ve politikaları belirleyebilmek için sahip olduğu politik gücü, toplumsal statüsü ve toplumdaki etkisidir. Sembolik sermaye diğer sermaye türlerinin birleşimidir (Özbilgin ve Tatlı, 2005; Özkan-Karataş ve Chell, 2015). Bourdieücü bir bakış açısı, sermaye türlerinin oluşumunu ve yeniden üretimini araştırmaya olanak verir. Aktörler bir alanla ilişkili olan sermaye türlerine yatırım yaparak sınıfsal yapıdaki göreceli pozisyonlarını geliştirmeyi amaçlarlar. Sermaye türleri bireylere eşit dağılımaz ve bireyler bir sermaye türünü başka bir sermaye türüne dönüştürebirler (Swartz, 1997, s.74). İş yeri açmak ve iş yerinin faaliyetlerini sürdürebilmek için göç edip gelinen ülkede aktive edilmeleri ve birbirine dönüşen sermaye formlarıyla oluşturulmaları gerekir. Bütün bu süreçler saha çalışmalarının incelenmesi gereken problemleridir.

Metodoloji

Saha çalışması kapsamında Antakya ilçesinin farklı mahallelerinde 16 Suriyeli esnaf ile görüşme yapılmıştır. Kırıkhan ilçesinde 9, Reyhanlı’da da 5 Suriyeli esnaf olmak üzere toplamda 30 küçük işletme sahibiyle derinlemesine görüşme yapılmıştır. Görüşülen işletme sahiplerinin yaş aralığı 19 ile 66 iken, görüşülen 3 kişi kadın, 27 kişi ise erkektir. Ayrıca, Defne ve Samandağ ilçelerinde Esnaf ve Sanatkârlar Odası yetkilileriyle, Hatay’da Esnaf ve Sanatkârlar Odası başkanıyla ve Antakya Ticaret ve Sanayi Odası genel sekreter yardımcısı ile derinlemesine mülakat yapılmıştır. İşletme sahiplerini pastane, kuruyemişçi, ayakkabıcı, bakkal, restoran, dönerci, giyim kuşam, züccaciye, telefoncu, parfümeri, tütüncü, nargileci, kozmetik, kasap-lahmacuncu, berber, kuyumcu dükkânı sahipleri oluşturmaktadır. Görüşmeler 2019 yılının Temmuz ayında iş yerlerinde gerçekleştirilmiştir.

Hedef Kent Hatay’da Kentsel Mülteciler ve Yerel İşletmeleri

Göç hareketleri açısından da mültecilerin yer seçim süreçleri açısından da kentleşme ve kentsel mekâna eklenme biçimleri özellikle üzerinde durulması gereken bir konudur. Türkiye’ye giriş yapan ve geçici koruma statüsünde ikamet eden kayıtlı Suriye kökenli nüfus Nisan 2020 verilerine göre % 98,2 oranında kentsel alanlarda yaşamakta ve yazında kentsel mülteci (*urban refugee*) olarak anılmaktadır. Kentsel mülteci terimi çok geç kullanılmaya başlanmış saha çalışmalarında da çok geç yer verilmeye

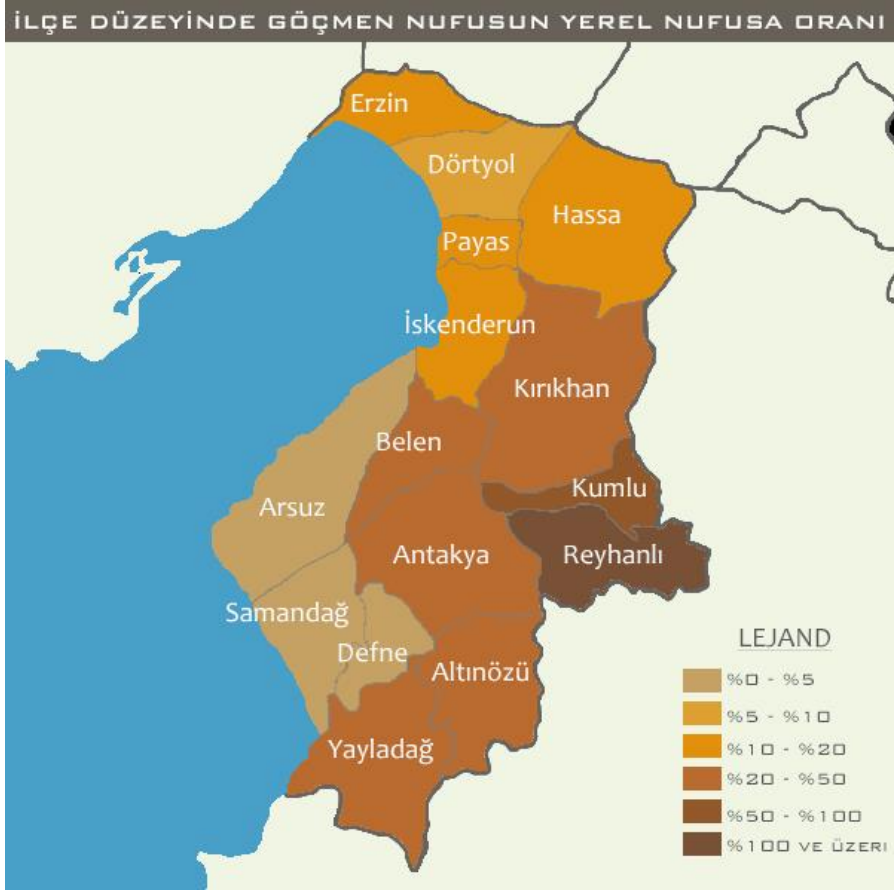
başlanmıştır. Bu terim mülteci alanında faaliyet yürüten çatı kuruluş olan Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği tarafından ilk olarak 1995 yılında kullanıldığı görülmektedir (UNHCR 1995). Kentsel mültecilerin yasal statüsü, kentsel hizmetlere erişme iznini, çalışma iznini ve ikamet iznini doğrudan etkilediği için göç hareketleri herhangi bir göçmen grup gibi değerlendirilemeyecek karakterdedir. Kentsel mülteciler olan Suriyeli geçici korunanların Türkiye'ye giriş yaptıkları açık kapı uygulaması döneminde ve kamp alanlarında kapasite aşılması aşamasında ikamet amaçlı yer seçim tercihleri ilk başta diğer göçmen gruplarla paralellik taşısa da süre geçtikten sonra ikamet edilen yere bağımlılık durumu hukuki statüleri açısından çok yükselmiştir. Kentlere zorunlu göçle gelen ve kayıtlı olmayan yerde izinle ikamet eden bu nüfusun mekâna eklenme pratikleri Sandercock'un (2003) bahsettiği "yere eklenme adımları" ile paralellikler taşımaktadır. Sandercock'a göre "yabancı" evini terk ederek şüphe, küçümseme, kayıtsızlık ve hatta düşmanlık ile karşılaştığı bir başkasının evine yerleşmiştir. Göçmenlerin kendi evlerini inşa etmeleri için bu yeni coğrafyada birkaç adımı daha tamamlamaları gerektiğini belirtir: "isim verme", "ritüellerini oluşturma" ve "kurumlarını kurma". Geçici korunan Suriyelilerin bu üç adımda mekâna eklenme sürecini de geçirdiğini saha incelemelerimiz sırasında tespit edebildik. Fakat son aşama olan kurumlarını kurma aşaması, henüz bağımsız ve temsil oranı yüksek olan bir sivil toplum kuruluşu kurma kabiliyeti açısından beklenen düzeyde değildir. Bunun yerine girişimci Suriyelilerin kurdukları işletmeler bu aşamanın temsili göstergeleridir. Suriyeli esnafların işletmeleri kurumsal kapasiteyi de yansıtan, kamusal alanda görünürlüğü de omuzlayan temel ortak üretim ve paylaşım alanı olarak gözükmektedir.

Hatay'ın ilçelerinin toplam il nüfusuna oranları incelendiğinde, en fazla nüfusun sırasıyla Antakya (%23,47), İskenderun (%15,43) ve Defne (% 9,32) ilçelerinde olduğu görülmektedir. Bunun yanında Reyhanlı ilçe nüfusu 98.534 kişi olup % 131,28 oranında Suriyeli barındırmaktadır. Defne ve Samandağ ilçeleri sırasıyla 151.017 ve 121.109 kişi ile 3. ve 4. en fazla nüfusa sahip ilçeler olmalarına rağmen Suriyeli nüfusun ilçe nüfusuna oranı sırasıyla % 1.58 ve % 0.46'dır. Bu verilere dayanarak Reyhanlı'daki Suriyeli nüfus yoğunluğu ile Defne ve Samandağ'daki Suriyeli nüfusun azlığının sebeplerinin nasıl açıklanabileceği önemli bir araştırma konusudur.

Tabloda nüfus büyüklükleri de yansıtılan bu kentsel göç dinamiği ne yazık ki ilgili kamu idarelerince yerel politikası oluşturulmuş, süreci planlanan ve yönlendirilen bir kentsel sorunsal olarak ele alınmamıştır. Türkiye'nin mülteci hedef kentleri arasında Suriye'den gelen göç akışının başladığı günden beri üçüncü büyük mülteci kenti olmasına ve kendi nüfusuna oranla Kilis'ten sonra en büyük kentsel mülteci nüfusu barındıran ikinci kent olmasına rağmen aradan geçen dokuz yıl boyunca hiçbir mekânsal gelişim planında ya da kurumsal strateji planında göç olgusuna yer verilmemiş süreç planlanmamıştır (Güngördü & Kurtarır 2016). Bu

bağlamda yakın zamana kadar Hatay'a özgü kentsel mültecilerin kente uyum süreçleri ile ilgili etkili bir mekânsal ve toplumsal strateji de üretilememiştir. Bu durum, kentsel alanda "uyumlu birlikte yaşam" hedefinin yer yer ayrışmayla sonuçlanacak çatışmalı biçimde ortaya çıkmasına yer yer de kendiliğinden adaptasyon biçimde ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır.

Harita 1: Hatay İlçelerinde Göçmen Nüfusun Yerel Nüfusa Oranı (2020)

Saha görüşmelerinde yapılan incelemelerde de bu kendiliğinden oluşan yere adaptasyon süreçlerinin dinamikleri keşfedilmeye çalışılmıştır. Bulgular da göstermektedir ki yere özgü kentsel ve toplumsal dinamikler mahalleden mahalleye bile farklılık gösterebilmektedir.

İlk olarak Tablo 1'de Suriyelilerin Hatay'daki ilçe yerleşim oranları sunulmuştur (ATSO, 2020).

Takip eden bölümde Suriyelilerin mesken ve küçük işletme kurmayı Defne ve Samandağ ilçelerinde neden tercih etmedikleri ya da bu ilçelerin

çok büyük bir oranla Suriyelilere neden kapalı oldukları görüşme verilerine dayanarak açıklanacaktır.

Tablo 2: Hatay İlçelerinde Genel Nüfus Dağılımı (2020)

	İlçe	İlçe Nüfusu (2020)	İlçede İkamet Eden, Kayıtlı Geçici Korunan Suriyeli Nüfusu (2020)	Suriyeli Nüfusun İlçe Resmi Nüfusuna Oranı (%)
1	Reyhanlı	98.534	129.354	131,28
2	Kumlu	14.233	7.329	51,49
3	Kırıkhan	115.196	56.025	48,63
4	Yayladağı	35.460	15.233	42,96
5	Antakya	377.793	126.890	33,59
6	Belen	33.540	10.102	30,12
7	Altınözü	61.106	18.353	30,03
8	Erzin	41.368	7.450	18,01
9	İskenderun	248.335	38.642	15,56
10	Hassa	56.409	8.189	14,52
11	Payas	41.409	4.891	11,81
12	Dörtyol	123.891	11.056	8,92
13	Arsuz	90.456	2.482	2,74
14	Defne	151.017	2.379	1,58
15	Samandağ	121.109	561	0,46

Hatay'da Farklılaşan Esnaflık Deneyimleri: Defne - Samandağ - Reyhanlı - Kırıkhan - Antakya

Hatay'ın Defne ve Samandağ ilçelerinin Esnaf ve Sanatkarlar Odası'nda yetkilerle yaptığımız görüşmeler sonucunda ilçelerde kayıtlı ya da kayıtsız Suriyeli mülteci esnafın bulunmadığı bilgisi edinilmiştir. Suriye'de gerçekleşen iç savaşın Sünni-Alevi kökenli mezhepsel çatışmalara dayalı olduğunu ifade eden oda yetkilileri, Suriye'deki fiili durum ve Defne ile Samandağ ilçelerinde yaşayan nüfus yoğunluğunun Arap Alevilerden oluşması sebebiyle Arap Alevilerinin Suriye'den gelen Sünni mültecilere önyargı ve korkuyla bakmalarına neden olduğunu da ifadelerine eklemişlerdir. Ayrıca, Türkiye'de Maraş, Sivas gibi yerleşmelerde yaşanmış olan Alevi katliamlarının, bu ilçelerdeki Alevi halkın hafızalarında canlı olması sebebiyle Suriye'deki fiili durumun ilçelere taşınması endişesinin beslendiği ve ilçe halkının Suriyeli mültecilerden korktuğu vurgulanmıştır. Bu sebeple her iki ilçede de Suriyeli mülteci esnaf bulunmamaktadır. Ancak son dönemde, özellikle düşük ücretli mevsimlik işçi olarak istihdam edilen Suriyelilerin günlük olarak çalıştırıldığı ve bu kapsamda Suriyelilerin ilçelere yerleşmeler de belli dönemlerde bölgeye gelip günlük işçi olarak çalıştıkları belirtilmiştir.

Defne ve Samandağ ilçelerinde girişimcilik alanının Suriyelilere kapalı olması beraberinde sermaye türlerinin girişimcilik alanında aktive edilmesini de mümkün kılmamaktadır. Çünkü sermaye formları bir alanda aktive olabilirler. Dolayısıyla Hatay ilinin tamamında Suriyeli girişimciliği için elverişli koşulların olduğunu iddia etmek büyük bir genellemedir ve

gerçekliği yansıtmamaktadır. Bu tür genellemeler kentsel, toplumsal ve yerel değerleri, farklılıkları ihmal eden veya gözden kaçıran kolaycı çıkarımlardır.

Hatay'ın Reyhanlı ilçesi ise Suriyeli nüfus oranı bakımından yukarıdaki ilçelere tam ters bir örnek olarak karşımıza çıkmaktadır. Tablo 1'de de görülebileceği gibi Reyhanlı ilçesinde yaşayan Suriyelilerin sayısı T.C vatandaşlarından daha fazladır. Suriyelilerin Reyhanlı ilçesini tercih sebeplerinden birisi İbdib'in kuzeyinde yer alan Cilvegözü sınır kapısının Reyhanlı'da yer almasıdır. Bu bağlamda Suriye'den gelen göç hareketinin ilk giriş yaptığı yerin de yine Reyhanlı olması rastlantısal değildir. Diğer bir neden Reyhanlı'da yaşayan yerel nüfusun büyük kesiminin Suriye ile tarihsel ticaret ve akrabalık ilişkilerinin ilin diğer ilçelerine nazaran daha fazla olmasıdır. Bir başka neden ise Türkiye'deki 970 ilçe arasında sosyo-ekonomik gelişmişlik bakımından Reyhanlı 711. sırada (ATSO,2020) yer almakta olup ilçede yaşam diğer ilçelere göre daha düşük maliyetlidir.

Reyhanlı'da yapılan esnaf görüşmelerinden elde edilen bilgilere dayanarak denilebilir ki işletme sahibi kişilerin müşterilerinin çoğunluğu Suriyelidir. Reyhanlı'da yaşayan yerel nüfusun da Arapça bildiği düşünüldüğünde, işletme sahiplerinin Türkçe konuşmadan ticari faaliyetlerini yürütebilmeleri de mümkündür.

Reyhanlı'da bir bakkal işleten bir görüşmecimiz Antakya yerine Reyhanlı'da neden daha rahat hissettiğini şöyle açıklamıştır:

Komşular ile aram iyi. Türklerle de iyi anlaşıyorum. Türklerin çoğu Arapça konuştuğu için sorun yaşamıyorum. Halkın %90'ı Arapça biliyor. Hatta Antakya'ya göre daha çok konuşuluyor. O yüzden rahat anlaşıyorum.

İşletme sahiplerinin gelecek planları sorulduğunda Reyhanlı'daki işletme sahipleri Suriye'ye geri dönmek istemediklerini belirtirken, Antakya ve Kırıkhan'daki işletme sahiplerinin Suriye'deki durumun düzelmesi durumunda büyük çoğunluğunun geri dönmek istediği ifade edilmiştir. Bu isteğin sebebi Antakya ve Kırıkhan ilçelerinde Suriyelilerin kendilerini yabancı gibi hissettiklerini ifade etmeleri iken Reyhanlı'da yaşayanlar kendilerini yabancı hissetmediklerini hatta evlerinde hissettiklerini belirtmeleridir. Reyhanlı'da çerez dükkânı sahibi bir Suriyeli işletmeci "burada herkes bizi seviyor" ifadesiyle Reyhanlı'yı diğer ilçelerle karşılaştırmıştır. Reyhanlı'da nargile ürünleri satan bir Suriyeli işletmeci Reyhanlı'da ırkçılıkla karşılaşmadığını şöyle ifade etmiştir:

Kayseri'ye kimlik çıkarmaya gittiğimde kereste işine girmek istedim. Suriyeli olduğumuz için almadılar. Ancak Reyhanlı'da hiç böyle bir şey ile karşılaşmadım.

Reyhanlı, Antakya ve Kırıkhan ilçelerinde yaşanan ortak bir sorun, "Kırbat" olarak tanımlanan grubun ve bazı Türk gençlerinin dükkânların camlarını kırması, para ödemedi yemek yiyip gitmesi ya da veresiye mal

istememesi gibi olaylar çerçevesinde işletme sahipleri tarafından belirtilmiştir. Çıkan tartışmalar sebebiyle Suriyeli işletme sahiplerinin Suriye'ye geri gönderildiğini gören diğer işletme sahipleri haksızlıklar karşısında sessiz kalmaktadır. Antakya'da Kurtuluş Caddesi'ndeki bir lokanta sahibi geri gönderilme korkusunu "burada kavga etmem gerekirse tokadı yer gelir evimde uyurum, tokat atıp Suriye'de uyanmak istemem" ifadesiyle açıklamıştır. Reyhanlı'daki bir Suriyeli pastane sahibi ise yaşadığı hukuksuzluğu şöyle açıklamıştır:

En büyük problem 20-25 yaş civarı Türk gençler. Gelip haraç veya veresiye ücretsiz ürün almak istiyorlar. İki defa dükkânıma saldırdılar. Camları kırdılar. En son geçen hafta oldu. Yedikten sonra ödemedem gittiler. Şikâyet edemiyorum. Çünkü genelde polis bizi suçlu buluyor ve haksız konuma düşürüyorlar. Daha önceki bir olayda saldırgan, polise "bana küfür edip tahrik etti" dedi. Polis beni suçlu buldu. Şikâyetimde ısrarcı olmuyorum çünkü aşiret sistemi mevcut. Şikâyet ettiğin bir kişi daha sonra 10 kişi oluyor başa çıkamıyorsun. En son gitmem için baskı yapıyorlar.

Antakya Saraykent Mahallesi'nde kozmetik dükkânı olan bir işletmeci güvenlik eksikliğini benzer ifadelerle açıklamıştır:

Caddede Kırbat sorunu var. Polis bizi haksız buluyor. Caddede 3 dükkânın camlarını kırdılar. Sonra da sahipleri suçlu bulunarak Suriye'ye geri gönderildiler. Benim dükkânımda da hırsızlık yaptılar ama olay çıkmasın diye sesimi çıkarmadım.

Suriyelilerin Türkiye'den Suriye'ye geri gönderilmesine dair vakalar ve işyerlerinin güvenliği konusunda çıkan sorunlar "Bourdieu'nun İlişkisel Kuramı" başlıklı bölümde sözü edilen sembolik sermaye eksikliğinin bir sonucudur. Suriyeli esnafın yaşadıkları sorunların üstesinden gelme konusunda politika yapımcıları, karar mercilerini etkileyebilecek sembolik sermayesi zayıftır. Antakya Ticaret ve Sanayi Odası yetkilisiyle yapılan görüşmede "bir Suriyelinin odaya gelip kendi esnaf odalarını kurmak istediklerini bunun ise kabul edilemeyeceğini" belirtmiştir.

Bir başka ortak sorun alanı ruhsat alma, seyahat izinlerinin zor alınması sebebiyle işlerini büyütme, banka hesabı açmak, ev satın almak konularında engeller kapsamında dile getirilmiştir. Hukuksal statü ile ilgili bu sorunların aşılabilmesi için işletme sahipleri vatandaşlık hakkının tanınmasını beklediklerini ifade etmektedirler.

Kırıkhan'da yapılan görüşmelerde görüşülen kişiler kente eklenme sürecinde karşılaştıkları zorluklar arasında ilk geldiklerinde kalacak ev bulmakta zorlandıklarını belirtmiştir. Bir görüşmecimiz beğendiği 3 eve de kiracı olarak giremediğini açıklamıştır. Ayrıca, hem ev kiralalarının hem de işletme kiralalarının Suriyeli olmaları sebebiyle artırıldığı vurgulanmıştır. Kırıkhan'da giyim mağazası işletmecisi ödediği kira bedelinin yüksekliğini "yıllık 8.000 TL kira ödüyorum. Suriyeli olduğum için yüksek ödüyorum;

normalde 4.000 TL vermezler” ifadesiyle açıklamıştır. Benzer şekilde Kırıkhan’da kuyumculuk yapan bir işletmeci Suriyelilere uygulanan kira bedellerinden şu şekilde şikâyet etmektedir:

Buranın kirası yıllık 12.500 TL. İlk geldiğimde kira 3.500 TL idi. Ancak mülk sahibi dükkânı sattı ve yeni sahibi kirayı iki katına çıkardı. Her sene de 1.000 TL zam yapıyor. 5 yıldır buradayım. Türkler Suriyelilerden (kiracıları kastediyor) daha yüksek kira alırlar.

Resim 3: Antakya İlçesi – Suriyeli İşletme Örneği - Aktar

Kırıkhan ilçesinde Türkçe konuşan grubun yoğunluğu sebebiyle Suriyeli işletmecilerin dil bariyerine takıldıkları bulgulanmıştır. Örneğin bir berber işletmeci, işyerinde çalışacak bir işçi alacak olsa “müşteri çekebileceği düşüncesiyle Türk bir işçiyi işe almayı” düşünürken aynı konu Reyhanlı’da bir bakkala sorulduğunda “hem dil konusunda anlaşabilmek için hem de müşterilerle anlaşabilmesi için bir Suriyeliyi işe almayı tercih edeceğini” belirtmiştir.

Kırıkhan’da bakkal işleten bir Suriyeli geleceğe karamsar baktığını, Suriyeliler hakkında hep olumsuz şeyler yazıldığını belirtmiştir. Kırıkhan’daki bir kozmetik dükkânı işletmecisi “Suriye’nin vatani olduğunu ve Türkiye’de daha az gelire daha çok çalıştığını” ifade etmiştir.

Resim 2: Antakya İlçesi – Suriyeli İşletme Örneği – Bakkal

Antakya’da yapılan görüşmelerde ise görüşmeciler Suriyelilerin barınmak için ev bulmakta zorlandıklarını, bazı müşterilerin Suriyeli oldukları için mal almak istemediğini, toplu taşıma araçlarını kullandıklarında Türkiyelilerin bakışlarından rahatsız olduklarını ve kendilerini yabancı hissettiklerini belirtmişlerdir.

Antakya Saraykent Mahallesi’nde bakkal işleten bir Suriyeli ırkçı tutumlarla karşılaştıklarını belirterek yaşadığı ırkçılığı şöyle ifade etmiştir: “Bir adam boş tüple dolaşırken tüpçü mü arıyorsun diye ona sordum. Yardımcı olacakken adam Türk müsün diye bana sordu. Suriyeliyim deyince senden yardım almam deyip gitti. Bu çok zoruma gitti. O an bir hiçmişim gibi hissettim”.

Öte yandan, Antakya’da Türkler ve Suriyelilerin birbirlerinden alış-veriş yaptığı gözlenmiştir. Türkiyeli ve Suriyeli esnafın yan yana dükkânlarda olmalarının yakın ilişkiler kurulmasını sağladığı ifade edilebilir. Bu çevrede gerçekleştirdiğimiz mülakatların birçoğunda bir Türkiyeli esnaf yönlendirici olmuştur.

Reyhanlı ilçesinden farklı olarak Antakya ilçesinde müşterilerin çoğunluğu Suriyelilerden oluşmamaktadır. Bu farklılık nedeniyle Antakya’da Türkçe konuşan müşterilerle anlaşabilmek ticaretin önemli bir gerekliliği olarak öne çıkmaktadır. Türkçe bilme ihtiyacı ile Antakya’da faal olan bazı Suriyeli işletme sahipleri Türkçe öğrenmeye başladıklarını ifade etmiş, bir kısmı da zaten işlerini idare edecek kadar Türkçe bildiklerini ifade

etmişlerdir. Türkçe bilgisinin yetersiz olduğu durumlarda işletme sahiplerinin Türkçe bilen çocukları ya da Arapça bilen T.C. vatandaşları yardımı koşturmaktadır. Bu dil bilgisi şeklindeki kültürel sermaye ihtiyacı Reyhanlı’da bulgulanmamıştır.

Tablo 4: Hatay’da Suriyeli Girişimcilerin Yerel Adaptasyon Süreçleri ve Toplumsal Kabul Matrisi

	Öne Çıkan Zorluklar	Yerel Adaptasyon Kolaylaştırıcı Etkenler	Toplumsal Kabul Düzeyi	Geçici Korunan Suriyelilerde Gelecek Beklentisi
Antakya	Kamusal alanda hissedilen ayrımcı, dışlayıcı tutumlar, Dil Bariyerinin varlığı, Konutta ayrımcılık, Dışlayıcı tavırlar, Güvenlik eksiği, Münferit saldırılar ve hak arama güçlüğü	Alış-veriş ilişkisinin oluşması, Esnaf Dayanışmasının varlığı, Arapça bilen araçlar, mülk sahipleri	Esnaf dayanışması varlığı, Sosyal alanda dışlama	Geri dönme eğilimi yüksek
Reyhanlı	Münferit saldırılar ve hak arama güçlüğü	Dil bariyerinin olmaması, Evinde hissedebilme, Akrabalık ve karşılıklı ticaret mirası	Yüksek toplumsal kabul düzeyi	Yasal statü beklentisi, Kalıcı olma isteği
Kırıkhan	Konuta erişimde ayrımcılık, Yüksek kira bedelleri, Münferit Saldırılar ve hak arama güçlüğü	Çocukların Türkçe öğrenmeleri, Arapça bilen araçlar ve mülk sahipleri	Sosyal alanda dışlanma, Türklerin Suriyelilerden faydalandığı düşüncesi	Geri dönme eğilimi yüksek
Samandağ	Mutlak Ayrışma	Yok	Dışlayıcı	Yok
Defne	Mutlak Ayrışma	Yok	Dışlayıcı	Yok

Sonuç

Bu çalışmada Hatay örneğinde ilçelerdeki farklı yapıların mülteci girişimciliğini nasıl etkilediği, bu farklılıkların mültecilerin yerel adaptasyon stratejilerini nasıl değiştirdiği tartışılmıştır. Bourdieu’nun alan teorisiyle açıklanmaya çalışılan tartışmada, Hatay’ın farklı ilçelerindeki Suriyeli mülteci girişimcilerin mekâna göre farklılaşan ilişkisel pozisyonlarının, sermaye formlarını, var olma ve mücadele edebilme güçlerini nasıl etkilediği ortaya koyulmaktadır. Çalışmada, aynı ilçenin farklı mahallelerinde bile çok farklı yapıların söz konusu olduğu görülmüştür. Bu gerçeklik, göçmenler ve özellikle de göçmen girişimciliği konusunda değil Türkiye bütünü, Hatay kenti için bile genellemeler

yapılamayacağını, her bir yerleşmenin farklı sosyo-kültürel, sosyo-mekânsal ve sosyo-demografik nitelikler barındırdığını ve yapılacak analizlerde bu nitelikleri göz ardı eden yaklaşımlardan kaçınılması gerektiğini tekrar gözler önüne sermiştir. Göçmen girişimciliğini anlamak ve analiz etmede mekânı hesaba katmayan yaklaşımlardan sıyrılabilme adına Bourdieu'nun alan teorisinin elverişliliğinin de altı çizilmektedir. Bourdieu'nun habitus ve sermaye formları kavramları ampirik verilerle ayrı bir başlık olarak işlemselleştirilmesi bu çalışmanın kısıtlarından olmakla birlikte başka bir makalenin konusudur.

Kaynakça

- Altınay, L. (2008). The Relationship Between an Eculture and the Entrepreneurial Behaviour of the Firm. *Journal of Small Business and Enterprise Development*, vol. 15, no. 1, pp. 111-129.
- Altınay, L., & Altınay, E. (2006). Determinants of Ethnic Minority Entrepreneurial Growth in the Catering sector. *The Service Industries Journal*, 6, 203-221.
- Antakya Ticaret ve Sanayi Odası. (ATSO). (2020). İstatistiki Raporlar, Hatay İli Özel Teşvik Talep Analizi. Erişim tarihi 06 Nisan 2020; <http://www.antakyatso.org.tr/dokumanlar/2020istatistiki/HATAY%20%c4%b0L%c4%b0%20%c3%96ZEL%20TE%c5%9eV%c4%b0K%20TALEP%20ANAL%c4%b0Z%c4%b0%20-202020.pdf>
- Basu, A. (1998). An Exploration of Entrepreneurial Activity Among Asian Small Businesses in Britain', *Small Business Economics*, 10, pp. 313-326.
- Basu, A., & Altınay, E. (2002). The Interaction Between Culture and Entrepreneurship in London's Immigrant Business. *International Small Business Journal*, 20, 371-394.
- Bizri, R. M. (2017). Refugee-entrepreneurship: A Social Capital perspective. *Entrepreneurship and Regional Development*, 29(9/10), ss.847-868
- Bourdieu, P. (1986). The Forms of Capital. In J. G. Richardson (Ed.) *Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education* (pp. 46-58). New York, NY: Greenwood.
- Bourdieu, P. (1987). What Makes a Social Class? On the Theoretical and Practical Existence of Groups. *Berkeley Journal of Sociology*, 32, 1-17.
- Bourdieu, P. (1990). *The Logic of Practice*. Stanford, CA: Stanford University Press.
- Geçici Koruma Yönetmeliği (Erişim tarihi 03 Mayıs 2020; <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/10/20141022-15-1.pdf>)
- Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların Çalışmasına Dair Yönetmelik (Erişim tarihi 03 Mayıs 2020; <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/3.5.20168375.pdf>)
- Güngördü Z., Kurtarr E. (2016) Mülteciler ve Hatay'da Geleceğin Plansız İnşası, *Göç Dergisi*, Cilt.3, ss.83-98.
- Hofstede, G. (1991). *Cultures and Organizations: Software of the Mind*. London, McGraw-Hill
- İnal, G. (2007a) Why do Minorities Launch Businesses in Britain? *International Journal of Business and Globalisation*, 1(1), 51-59.
- İnal, G. (2007b). *A Comparative Study of the Reasons for and Means of Setting-up a Small Business: The Case of Turkish Cypriot Restaurateurs and Lawyers in North Cyprus and Britain*. Ph.D. diss., Queen Mary, University of London
- Karan, O. (2008). "State Management of Immigrant Organisations in Sweden", *Migration and Activism in Europe since 1945*, (ed.) Wendy Pojmann, Palgrave Macmillan, New York, ss. 175-192
- Karan, O. (2017). *Economic Survival Strategies of Turkish Migrants in London*. London, UK: Transnational Press London.
- Karan, O. (2019). Suriyeli Mültecilerin esnaflaşmasını anlamada Bourdieucu yaklaşımın olanakları. *İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Dergisi*, 39(2), 249-276.

- Karataş-Özkan, M. (2011). Understanding Relational Qualities of Entrepreneurial Learning: Towards a Multi-layered Approach. *Entrepreneurship and Regional Development*, 23 (9-10), 877-906
- Karataş-Özkan, M., & Chell, E. (2015). Gender Inequalities in Academic Innovation and Enterprise: A Bourdieuan Analysis. *British Journal of Management*, 26, 109-125.
- Katila, S., & Wahlbeck, Ö. (2012). The Role of (transnational) Social capital in the Start-up Processes of Immigrant Businesses: The Case of Chinese and Turkish restaurant Businesses in Finland. *International Small Business Journal*, 30(3), 294-309
- Kayalar, M., & Yıldız, S. (2017). Uluslararası Göç Sonrası Ortaya Çıkan Girişimcilik Türleri. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 22, 55-62
- Kloosterman, R. C. (2010). Matching Opportunities with Resource: A Framework for Analysing (migrant) Entrepreneurship from Mixed Embeddedness Perspective. *Entrepreneurship and Regional Development*, 22(1), ss.25-45
- Kloosterman, R., & Rath, J. (2001). Immigrant Entrepreneurs in Advanced Economies: Mixed Embeddedness Further Explored. Special issue on immigrant entrepreneurship. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 27, 189-202
- Kloosterman, R., & Rath, J. (2003). *Immigrant Entrepreneurs: Venturing Abroad in the Age of Globalization*. Oxford/New York: Berg.
- Kloosterman, R., van der Leun, J., & Rath, J. (1999). Mixed Embeddedness, Migrant Entrepreneurship and Informal Economic Activities. *International Journal of Urban and Regional Research*, 23, 253-267.
- Mawson, S., & Kasem, L. (2019). Exploring the Entrepreneurial Intentions of Syrian Refugees in the UK. *International Journal of Entrepreneurial Behaviour & Research*, 25(5), 1128-1146.
- McEvoy, D., & Hafeez, K. (2009). Ethnic Enclaves or Middleman Minority? Regional patterns of Ethnic Minority Entrepreneurship in Britain. *International Journal of Business and Globalisation*, 3, 94-110.
- Obschonka, M., & Hahn, E. (2018). Personal Agency in Newly Arrived Refugees: The Role of personality, Entrepreneurial Cognitions and Intentions, and Career Adaptability. *Journal of Vocational Behavior*, 105, ss.173-184
- Özbilgin, M., & Tatlı, A. (2005). Book Review Essay: Understanding Bourdieu's Contribution to Organisation and Management Studies. *Academy of Management Review*, 30, 855-877.
- Özkuş, G., & Dengiz, S. (2018). Economic Contributions of Syrian Immigrants to the Hatay Province in the Context of Immigrant Entrepreneurship. *Mehmet Akif Ersoy University Journal of Social Sciences Institute*, 10 (26), 897-919
- Rath, J. (2007, January). The Transformation of Ethnic Neighborhoods into Places of Leisure And Consumption (Working Paper 144). University of San Diego, Center for Comparative Immigration Studies (CCIS), San Diego, CA.
- Rath, J., & Swagerman, A. (2011). *Promoting Ethnic Entrepreneurship in European Cities*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- Sandercock L. (2000) "When Strangers Become Neighbours: Managing Cities of Difference", *Planning Theory & Practice*, 1:1, 13-30.
- Shneikat, B., & Alrawadieh, Z. (2019). Unravelling Refugee Entrepreneurship and Its Role in Integration: Empirical Evidence from the Hospitality Industry. *The Service Industries Journal*, 39(9/10), 741-761
- Srinivasan, S. (1995). *The South Asian Petite Bourgeoisie in Britain*. Aldershot, UK: Avebury.
- Swartz, D. (1997) *Culture and Power: The Sociology of Pierre Bourdieu*. Chicago: University of Chicago Press
- Swartz, David. (2002). The Sociology of Habit: The Perspective of Pierre Bourdieu. *Occupational Therapy Journal of Research*, 22 (winter): 61S-69S.

92 Suriyeli Mültecilerin Girişimcilik Deneyimleri ve Mekânsal Faktörler

- Tatlı, A., Vassilopoulou, J., & Ozbilgin, M. F. (2014). A Bourdieuan Relational Perspective for Entrepreneurship Research. *Journal of Small Business Management*, 52, 54–69.
- Trupp, A. (2015). Agency, Social Capital, and Mixed Embeddedness Among Akha Ethnic Minority Street Vendors in Thailand's Tourist Areas, *Sojourn: Journal of Social Issues in Southeast Asia*, 30 (3): 780-818
- Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği. (2019, May). Kurulan/kapanan Şirket İstatistikleri. <http://www.tobb.org.tr/BilgiErisimMudurlugu/Sayfalar/KurulanKapananSirketisTatistikleri.php> adresinden edinilmiştir.
- UNHCR (1995) UNHCR's Policy and Practice Regarding Urban Refugees: A Discussion Paper, Inspection and Evaluation Service. Erişim:<http://www.urban-refugees.org/wp-content/uploads/2015/08/Discussion-paper-on-urban-refugees-1995.pdf>
- Werbner, P. (1984). Business on Grust: Pakistani Entrepreneurship in the Manchester Garment Trade. In R. Ward & R. Jenkins (Eds.), *Ethnic Communities in Business: Strategies for Economic Survival* (pp. 1–19). Cambridge, MA: Cambridge University Press.
- Werbner, P. (1990). Renewing an Industrial Past: British Pakistani Entrepreneurship in Manchester. *Migration*, 8, 17–41.

EXTENDED ABSTRACT IN ENGLISH

Syrian Refugees Entrepreneurial Experiences and Spatial Factors in Hatay, Turkey⁴

This study aims to contribute to the emerging scholarship on Syrian Refugee entrepreneurship in Turkey by utilising Bourdieusian field theory. The main research question of the paper is as follows: How demographic and socio-cultural structures of different districts of Hatay impact on the experiences of Syrian Refugee entrepreneurship in Hatay, Turkey? The research employs field observations and 34 in-depth interviews with 30 small business owners from Syrian refugees in various trades and 4 key persons from trade associations in the districts of Hatay province such as Samandağ, Defne, Antakya, Kırıkhan and Reyhanlı.

The paper has a critical approach to both agency theories and the mixed approaches of embeddedness. First, agency oriented theories ethnic entrepreneurship research focus solely on the characteristics, strategies, motivations of and forms of capital owned by migrant small business owners (Altınay, 2008; Altınay ve Altınay, 2006; Basu ve Altınay, 2002; Basu 1998; Bizri, 2017; Hofstede, 1991; Katila ve Wahlbeck, 2012; Kayalar ve Yıldız, 2017; Mawson ve Kasem, 2019; McEvoy ve Hafeez, 2007; Obschonka ve Hahn, 2018, Özkul ve Dengiz, 2018; Shneikat ve Alrawadieh, 2019; Srinivasan, 1995; Werbner, 1984, 1990). However, they do not provide sufficient attention to the spatial dynamics. Second, while mixed embeddedness recognises the interplay between ethnic social networks and political, economic structures, (Kloosterman, Van Der Leun ve Rath 1999; Kloosterman ve Rath, 2001, 2003; Rath, 2002) it fails to explore agency's own sense of these structures. These structures are viewed as an externality to ethnic entrepreneurs. Thus, the meanings, and definitions that people bring to their situation in the confrontation and negotiation between themselves and structures are not explored empirically (Tatli et al. 2014, 59).

The paper argues that demographic, economic and socio-cultural differences within the districts of Hatay province lead to differentiated entry possibilities, barriers, and strategies for Syrian refugees in small business ownership.

The research findings state that Syrian refugee entry in small business ownership in Defne and Samandağ is blocked. While Turkish citizens of Defne and Samandağ constitute 3rd and 4th populated districts of Hatay, Syrian population living in these regions are marginal as shown in the assessment table. Our key informants from chamber of artisans in Defne and Samandağ explained this fact as such: Defne and Samandağ regions are largely populated by Alevi's. These key informants believe that the negative

⁴ **Bilgilendirme:** This study is supported by TÜBİTAK (1003) program within the scope of the project titled "A New Perspective on Adaptation and Adaptation Processes of Urban Refugees: Inclusive City Construction Purpose" (Project number 117k826).

experiences of Alevis, like massacres in Maraş, Çorum and Sivas, are still alive and these memories lead fear amongst Turkish Alevi's from Syrian Sunni population. They do not let Syrians to settle and set-up shops in Defne and Samandağ. Accordingly, it is not possible to claim that all of the Hatay districts share the same culturally welcoming context.

Second, Reyhanlı, border town with Syria, provides a contrary case with its established Arabic speaking majority and kinship as social capital. It provides a welcoming context, where the number of Syrian inhabitants exceed the number of Turkish citizens. Cultural capital of Turkish language usage in dealings with the customers is not a necessity and the tendency to stay business owners and remain in Turkey is higher than Kırıkhan and Antakya, while Syrian refugees in Kırıkhan and Antakya plan to turn back to Syria once ceasefire is in place.

Finally, business owners in Reyhanlı, Kırıkhan and Antakya experience constant insecurity at their business premises. Quarrels with Turkish youth, breaking windows, looting and theft are daily problems. They do not have equal access to the basic protective services provided by the state. Instead, quarrels with Turkish youth could end up deportation of Syrian refugees back to Syria since they are found guilty in all cases. In addition, the weak symbolic capital which refers to agents' political power, status and influence in society to achieve change in field-specific rules and policies creates an obstacle to mediate their claims via major political channels.